

केंद्र शासनाच्या निःसमर्थ (दिव्यांग) व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ (The Rights of Persons With Disabilities Act, २०१६) मधील तरतुदींच्या अनुषंगाने राज्यातील महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती /नगरपरिषदांच्या क्षेत्रातील दिव्यांग व्यक्तींसाठी ५% निधी राखीव ठेवण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:-दिव्यांग-२०१८/प्र.क्र.५२/१८/नवि-२८,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२.
दिनांक:- १० मे, २०१८

- संदर्भ:-** १) नगर विकास विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१०/प्र.क्र.१४६/२०१०/नवि-६,
दि.३०.१०.२०१०.
२) नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१५/प्र.क्र.११८/नवि-२०, दि.२८.१०.२०१५.
३) नगर विकास विभाग, शासन पत्र क्र.संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.४३/१६/नवि-२८, दि.२०.०४.२०१६.
४) नगर विकास विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.४३/१६/नवि-२८,
दि.१४.११.२०१७.

प्रस्तावना:-

यापुर्वी केंद्र शासनाचा दिव्यांग व्यक्तींसाठी समान संधी, संरक्षण व समान सहभाग कायदा १९९५ दि.०१.०१.१९९६ पासून लागू करण्यात आलेला होता. सदर कायद्यातील कलम ४० नुसार राज्यातील सर्व महानगरपालिका व नगरपालिका यांना त्यांच्या अर्थसंकल्पात दारिद्र्य निर्मुलन कार्यक्रमांतर्गत अपंगांसाठी किमान ३% निधी राखीव ठेवण्याबाबत तसेच सदर कायद्यातील कलम ४२ व ४३ च्या तरतूदीनुसार दिव्यांगांसाठी सहाय्यभूत उपकरणे पुरविणे त्यांच्याकरीता घरकुल योजना, व्यवसाय/मनोरंजन केंद्र/विशेष शाळा व संशोधन केंद्रे उभारण्याकरीता तसेच उद्योजकांच्या उद्योगधंद्याकरीता जागा उपलब्ध करण्यासाठी आवश्यक योजना आखून राबविण्यासाठी दि. ३०.१०.२०१० च्या परिपत्रकान्वये सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

त्याचप्रमाणे दिव्यांगांसाठी ३% राखीव निधी कोणत्या प्रयोजनार्थ खर्च करण्यात यावा याबाबत दि.२८.१०.२०१५ च्या शासन निर्णयान्वये सविस्तर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. तसेच त्याची काटेकोर अंमलबजावणी करण्यासाठी त्याचप्रमाणे सदर निधी पुनर्विनियोजित न करणे, त्या त्या वर्षातच खर्च करणे इत्यादीबाबत वेळोवेळी सूचना दिलेल्या आहेत.

२. केंद्र शासनाचा निःसमर्थ (दिव्यांग) व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ (The Rights of Persons With Disabilities Act, २०१६) दि. २७.१२.२०१६ पासून लागू झालेला आहे. सदर अधिनियमातील कलम ३७ मध्ये पुढीलप्रमाणे तरतूद करण्यात आलेली आहे:-

“The appropriate Government and the local authorities shall, by notification, make schemes in favour of persons with benchmark disabilities, to provide,

- (a) five per cent. reservation in allotment of agricultural land and housing in all relevant schemes and development programmes, with appropriate priority to women with benchmark disabilities,
- (b) five per cent. reservation in all poverty alleviation and various developmental schemes with priority to women with benchmark disabilities,
- (c) five per cent. reservation in all allotment of land on concessional rate, where such land is to be used for the purpose of promoting housing, shelter, setting up of occupation, business, enterprise, recreation centers and production centers.

प्रस्तुत नवीन अधिनियमामध्ये तरतूद केल्यानुसार दारिद्र्य निर्मुलन कार्यक्रमांतर्गत दिव्यांगांसाठी ५% निधी राखीव ठेवण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

केंद्र शासनाच्या निःसमर्थ (दिव्यांग) व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ (The Rights of Persons With Disabilities Act, २०१६) मधील कलम ३७ (ब) मधील तरतुदींच्या अनुषंगाने राज्यातील महानगरपालिका/नगरपालिका क्षेत्रातील दिव्यांग व्यक्तींना दारिद्र्य निर्मुलन योजनेअंतर्गत किमान ५% निधी राखीव ठेवण्यात येत आहे.

२. दिव्यांगांसाठी राखीव निधी खर्च करण्याबाबत यापूर्वी संदर्भाधीन शासन निर्णय/परिपत्रकांन्वये निर्गमित केलेल्या सुचनांनुसार कार्यवाही करण्याची सर्व महानगरपालिका/नगरपालिका यांनी दक्षता घ्यावी.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संगणक संकेतांक २०१८०५१०१६३१४६२६२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(नवनाथ रा. वाठ)
शासनाचे अवर सचिव

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई-३२.
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे अतिरिक्त मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ३) मा. राज्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खाजगी सचिव.
- ४) मा.मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ५) प्रधान सचिव (नवि-१) नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ६) प्रधान सचिव (नवि-२) नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ७) सचिव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ८) सर्व विभागीय आयुक्त.

- ९) आयुक्त महानगरपालिका (सर्व).
- १०) आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरली, मुंबई.
- ११) आयुक्त, अपंग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) मुख्याधिकारी, नगरपरिषद / नगरपंचायती (सर्व).
- १३) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ (लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपूर.
- १४) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई /नागपूर.
- १५) महालेखाकार (स्थानिक संस्था) महाराष्ट्र-१, मुंबई/नागपूर.
- १६) संचालक तथा मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, म.रा. कोकण भवन, नवी मुंबई.
- १७) सर्व सह/उप सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १८) नगर विकास विभाग (सर्व कार्यासने).
- १९) निवड नस्ती (नवि-२८).